

АЖАБАЙДАЛ

Нүгэл хэхэ гээ наа – гал түймэр табиha,
Буян хэхэ гээ наа – харгы сэбэрлэхэ.

Гарынь ганзагада, хүлынь дүрөөдэ хүргэхэ.

Гэмынь урдаа, гэмшэлынь хойноо.

Дүтыень хаража, дүрбэ хонобо,
Дүүрэниень хаража, амаа дүрэбэ.

Эсэггүй хүүгэд нэгэ үдэр уйлаха,
Эхэгүй хүүгэд түмэн үдэр уйлаха.

Ама алдабал, барижа болохогүй,
Агтаяа алдабал, барижа болохош.

Хулуулгаһан хүн хорин нүгэлтэй,
Хулууһан хүн ганса нүгэлтэй.

Эриһэн хүн тохиидог,
Сэрүүһэн хүн эрүүһэн

Эр юулэн хүн гадидаг.

Хүндэлэн айлдаа үһөө һамнаха,
Баһан айлдаа хюмнаа абаха.

Үдэхгүй мал хорёодоо мүргэлдэхэ,
Өөдэлхгүй бүлэ гэртээ хэрэлдэхэ.

Тобшогүй дэгэл байхагүй,
Тооһогүй газар байхагүй.

Абынгаа байхада, хүнтэй танилса,
Агтын байхада, газар үзэ.

Бууралһаа үгэ дуулажа яба –
Буян һургаал олохош,
Бусалһанһаа ама хүрөөд гара –
Харгыдаа азатай ябахаш.

Ургажа һууһан ургамал гэмтээбэл,
Угаа таһалһандал нүгэл абахаш.

Урасхал уһа руу муухайгаа бү хая,
Ушваг гүлэмта руу бү нөгүлбө.

Ушааг уламга руу бүгд нэлээ.

Муу үрэлэнхөө найн ургаса бү хүлээ.

Үнэншэ хүн үүдэндэ,
Худалша хүн хойморто.

Үри түлөөхэтэй,
Үргэмжэ харууһатай.

Бэлэн жаргал уга наһагүй,
Бэшээриин дуран ямаршые амтагүй.

Булагаа шэргэһэн нютаг – нютаг бэшэ,
Угаа алдаһан хүн – хүн бэшэ.

Хэрэг ябадалай бүтээсэ
Ухаан бодолһоо уламжатай.

Энеэдэн ехэдэбэл,
Ханяадан болодог.

Захаань барин залгижа,
Үзүүртэнь барин үмхэжэ.

Ногооной үдхэн узууртаа,
Тогооной үдхэн оёртоо.

Тохой модоор эмээл хэхэдэ хайн,
Тоомтой хүнөөр ноё хэхэдэ хайн.

Шаажанда шабар няалдахагүй,
Шабгансада эрдэм няалдахагүй.

www.nomoihan.com

Орохо нарые тулажа болохогүй,
Ушарха заяае зайлуулжа болохогүй.

Тэнэг хүндэ магтууланхаар,
Сэсэн хүндэ хараалгаашань дээрэ.

Замби дэлхэйдэ ган бэрхэтэй,
Залуу хүндэ гурим бэрхэтэй.

Шэлэн гээд шөшэнгиртэ нууба,
Һунган гээд хохорто нууба.

Уна мүрэн үргэншье наа,
Уула өөдэ урдажа шадахагүй.

Огторгойдо ниидэжэ ябаһан
галуун – олзо бэшэ.

Ухаанай хүрэхэгүй газарта нюдэн хүрэхэгүй.

Бололгүй юумэнһээ буладай үзүүр хухардаг,
Бодолгүй ябадалһаа хүнэй харгы буруутадаг.

Агнахаяа гарахадань, бү магта,
Алаад ерэнэн хойнонь магта.

Зобохые бэээрээ үзөөгүй наа,
Жаргал гээшые мэдэхэгүйш.

Хүнэй саана – хүн,
Хүлэгэй саана – унаган.

Уршадан мисерээ

Тнэн юумэн үнөөрөө,
Үнэгэн малгай жүһөөрөө.

Нюу нюутар нюрганай забһараар,
Хабша хабшатар, хабһанай забһараар.

Дурдам торгон эбхэлээгээрээ танигдадаг,
Дуранай шэнжэ эшэхээрээ мэдэгдэдэг.

Галуун ябабал, дуутай,
Хүн ябабал, нэрэтэй.

Һара, наран дорохи үдэр олон,
Һархуу дорюун эрэшүүлэй харгы ута.

Зоболонһоо айгаа һаа,
Золтой ушархагүйш.

Хойшоо хаража ябаһан хүн
харгыгаа таниха,
Хойшонхиёо һанажа ябаһан хүн
жаргалангаа таниха.

Ехэ юумые ехэ гэжэ баянпахагвй

Эхэ юумыг эхэ гомо сэлрэхэгүй,
Бага юумыг бага гэжэ шамарлахгүй юм.

Зоригон газарта золтой,
Ябаһан газарта ямбатай.

Залхуу хүн нуу нууһаар эсэхэ,
Ажалша хүн хэ хэнээр урмашаха.

Бахын шөөһэн далайда нэмэри.

Тэнгэреэр мал адуулба,
Тархи дээрээ таряа ургуулба.

Ехээр хэлэнхаар,
Ехээр үмхэнэн дээрэ.

Үгэхэб гэнэн зуун түхэригөө,
Үгтөөд байһан зуун мүнгэн дээрэ.

Түби дэлхэй дээрэ түрэнэн
Эхэнээ һайхан юумэ үгы.

Түмэр дээрэ жэбэ байха,
Түрэл гаралда тэнэг байха.

Ханилаад хахасанхаар,
Ханилангүй ябаһан дээрэ.

Хүнэй сэсэнһээ өөрын тэнэг дээрэ,
Хүнэй тоһонһоо өөрын уһан дээрэ.

Уур бэе зобоохо, уула мори зобоохо.

www.nomoihan.com

Үдэрэй ханаан, хүнийн зүүдэн.

Хүн хүнэй ханаан адли бэшэ,
Хүн хүнэй гурим адли бэшэ.

Хүндэ туһа хэхэдэ,
Өөртэ туһа болохо.

Эрэ үхэр хаажа, эльгэн тараг бүрихэгүйш.

Үхэлнөө айха юм наа,
Амиды ябаһанай хэрэггүй.

Ухаа оролго үтэлһэннөө бэшэ,
Үзэһэн хараһанһаа юм.

Үбгэд хүгшэдые наада бү бари,
Үтэлхэ саг өөртэшни ерэхэ.

Хадада ябаһан үнэгэ хараад,
Хара хурьган малгайгаа хаяба.

www.nomoihan.com

Харайжа алад гараһан хойноо:
“Харагты намай!” – гэжэ найрха.

Түргэн – түүхэй, удаан – даамай.

Алагдаһан баабгайн ама руу
Хургаа хэхэ зоригтон олон.

Тэхын эбэрэй тэнгэридэ хүрэтэр,
Тэмээнэй һүүлэй газарта хүрэтэр хүлээжэ.

Ууха бүрээ ундан хүрэхэ,
Уулзаха бүрээ ушардаһан хүрэхэ.

Үглөөнһөө сааша,
Үхэхэһөө нааша.

Үгэбэл – абагты,
Үлдэбэл – гарагты.

Һайниие һайшаан дэмжэхэ,
Муе мунсдан сохихо.

Нугаһыень алдаашье һаа,
Нуурыень тудaa.

Саг сагтаа – сахилза хүхэдөө.

Хитад хүн заһажа үзэхэ,
Ород хүн хаража үзэхэ,
Буряад хүн задалжа үзэхэ.

Ороһон бороо зогсохо,
Ерэнэн айлшан мордохо.

Сагайнгаа ерэхэдэ, саһаншье хайладаг.

Ханилһанай эсэс хахасаха үнэн,
Харамлаһанай эсэс барагдаха үнэн.

Агта мориной һайниие
Аян замда ябахадаа мэдэхэ.
Аха дүүгэй һайниие
Айл һуухадаа мэдэхэ.

Эрдэмтэй хүн бээдээ туһагүй,
Хурса хутага эридээ туһагүй.

Тохом тохохо хүбүүн хомор,
Тогоо табиha басаган хомор.

Хабарай мүлһэн ханын шэнээндээ хахарха,
Намарай мүлһэн набшын шэнээндээ дааха.

Тэнгери нюдэтэй, шоно шүдэтэй.

Хадаг бурханда, хараал толгойдо.

Үгы юумэ үхэрһөө хашан.

Даарахада даха хэрэгтэй,
Далтирхада хуяг хэрэгтэй.

Түмэрэй найниие дабтажа мэдэ,
Мориной найниие унажа мэдэ.

www.nomoihan.com

Өөдэнь хаяһан шулуун өөрын тархида тудадаг.

Айл ахатай, дэгэл захатай.

Үндэр хадын орой хооһон,
Өөдэрхүү хүнэй толгой хооһон.

Танижа болошогүй тамын харгы,
Туһалжа болошогүй бурханай зарлиг.

Эндүүржэ болошогүй эрлигэй харгы,
Эбдэжэ болошогүй бурханай зарлиг.

Хабар сэсэгээр найхан,
Намар жэмэсээр найхан.

Эрэ хүн зоригондоо,
Эхэнэр хүн эсхэнэндээ .

Эхын ханаан үридөө,
Үриин ханаан таладаа.

Юрөөлшэ айлда ороходо,
үбэл дулаан,
Хараалша айлда ороходо,
зун хүйтэн.

Эхэнэр хүн
Өөрөөл эхэ болоходоо,
Эхынгээ зоболоние ойлгохо.
Эрэ хүн
Өөрөө эсэгэ болоходоо,
Эсэгын харюусалгыг ойлгохо.

Булхайлжа эдihэн
Булшанһаа гараха,
Хардажа эдihэн
Хабһаараа гараха .

Ажалша айлай газра гэртэхинь эмхитэй.
Һалан айлай һаба һуулгань үнгэртэй.

Һанаһан айлда болоһон эдеэн.
Һарбайһан газарта һайхан сэсэг.

Хотошо нохой абьярхуу,
Хурдан морин суурхуу.

Задатай харгы замда хүндэ,
Шабартай харгы унаада хүндэ.

Эдлэгдээгүй түмэр жэбэрһээр дууһадаг,
Уугдаагүй уһан гашалһаар шэргэдэг.
Хоһон бодол унтарһаар хосордог.

Эмхи һайтай ажал бүтэсэтэй,
Эхи һайтай булаг урдасатай,
Үрэ һайтай ургаса үрэжэлтэй,
Үри һайтай эхэ үргүүһэтэй.

Хэнтэй хүдэллөөб гэжэ сэгнэдэггүй,
Хэһэн ажалаарнь сэгнэдэг юм.

Хотошо нохой
Хотоноо тойрожо хусаха,
Хорёошо үхэр
Хуһамаг тойрожо хонохо.

Хабарай айлшан хашан ерэдэг,
Намарай айлшан найрлуулан ерэдэг.

Эмниг морин эмээллүүлхэ бүрээ
номгон болохо,
Эхэнэр хүн оёхо бүрээ
уран болохо.

Үреэлэй үзүүртэ – тоһон,
Хараалай үзүүртэм – шуһан,
Шорын үзүүртэ – мяхан,
Шогой үзүүртэ – энеэдэн.

Улхан соохи эдээн халбагада ородог,
Уһан соохи загаһан хахуулида ородог.

Хадхаасатай дэгэл дулаахан,
Орооһотой аарсан амтатайхан.

Эдээнэй дээжэ үрмэн,
Эдэй дээжэ бүд.

Арьба далан амтатай,
Отор мяхан домтой.

Үрмэ, зөөхэй, өөхэ мяхан – үхэрһөө,
Таряа талхан – газарһаа.

Шьхэр ехэдэхэдээ, ой гутаха,
Шьмэг ехэдэхэдээ, дура гутааха.

Үглөөдэр эдихэ өөхэнһөө
Мүнөөдэр эдихэ уушхан дээрэ.

Хүн хүнэй зоболониие мэдэхэгүй,
Ухана эшэгэнэй зоболониие мэдэхэгүй.

Мэндэ ябаханаа үлүү жаргал үгы.

Нялуунһаа гашууниинь дээрэ.

Үнэниие үүдээршье
үлдэжэ гаргаа һаа,
Үрхөөр орожо байдаг.

Үнэн юумэн уһандашье шэнгэхэгүй,
Галдашье шатахагүй.

Өөрынгөө үнэрые өөрөө мэдэдэггүй.

Муу үрэнэнһөө һайн ургаса бү хүлээ.

Нарые альгаараа халхалхагүйш.

Орон дэлхэй уужам даа,
орохо нүхэн олдохо байха.

Уһанда унаһан хүндэ бороо аюулгүй.

Хүгшэн шоно мэхэдэ орохогүй.

Эжытэй хүн эльгэ дүүрэн.

Галгүй газарһаа угаан гарахагүй.

Арьбалһан аминда туһатай.

Һайн ябаха һанаанай,
Һайхан ябаха заяанай.

Үдэшэ хэлэһэнһээ үглөөгүүр бодогшо сэсэн юм.

Үдэ болотор унтаад,
Үер болотор шээгээд бү байгты.

Дүтыень хаража, дүрбэ хонобо,
Ойрыень хаража, оло хонобо.

Үдэхэгүй мал хотондоо мүргэлдэдэг,
Өөдэлхэгүй зон бүлэдөө хэрэлдэдэг.

Хүлэгэй хойно унаган,
Хүнэй хойно хүн байха.

Гүйхэ нохойе гүйхэгүй нохой наатуулаа.

Үгэтэй хүнэй хутага хурса,
Үхэхэ хүнэй нюдэн хурса.

Үлэн хото хүлдэ хүнгэн.

Хабша хабшасар хабһанай талаар бултайба,
Нюу нюусар нюрганай талаар
гараба.

Ябадалда яаралгүй, жаргалда обтолгүй.

Уурагтаа садаагүй мал томо болосогүй.

Ядааб гэжэ ябан бү уйла,
Жаргааб гэжэ хэбтэн бү дуула.

Үглөөнэй эдээн үлэгүй,
Үбһэнэй хорхой наһагүй.

Хабша хабшасар хабһанай талаар бултайба,
Нюу нюусар нюрганай талаар
гараба.

Толгой байбал, малгай олдохо.

www.nomoihan.com